

Tunturi-Lapin ja Pellon kuntien työllisyysalueen yhteistoimintasopimus ja järjestämissuunnitelma sekä tähän liittyvä poikkeuslupahakemus valtioneuvostolle

Khall 03.10.2023 § 357
452/00.04.01/2023

Lisätiedot

kunnanjohtaja Timo Kurula, puh. 040 595 7597
Valmistelija: hallintojohtaja Sanna Ylinampa, puh. 040 653 0774

Pääministeri Sanna Marinin hallitus linjasi kevään 2021 puoliväliriihessä TE-palveluiden siirrosta paikallistasolle. Linjaus liittyy hallitusohjelman työllisyystavoitteeseen ja kuntien vastuun vahvistamiseen työllisyyspalveluissa. Työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain (380/2023) mukaisesti vastuu työnhakijoille ja yrityksille ja muille työnantajille tarjottavista työvoimapalveluista siirtyy kuntien vastuulle 1.1.2025. Työvoimapalveluiden järjestäminen ja muut työvoimapalveluihin liittyvät lakisääteiset tehtävät muodostavat kunnille uuden valtiosuustehtävän. Uudistuksen tavoitteena on palvelurakenne, joka edistää parhaalla mahdollisella tavalla työntekijöiden nopeaa työllistymistä ja lisää työ- ja elinkeinopalvelujen tuottavuutta, saatavuutta, vaikuttavuutta ja monipuolisuutta. Lisäksi uudistuksella tavoitellaan elinkeino- ja työllisyyspalveluiden integraatiota.

TE-palvelujen siirto kunnille tuo palvelut lähemmäksi asiakkaita. Kun työllisyyspalvelut, kunnan koulutuspalvelut sekä elinkeinopalvelut ovat saman järjestäjän vastuulla, tukevat palvelut nopeamman työllistymisen tavoitetta. Kunnilla on hyvät lähtökohdat tarjota asiakkaille kohdennettuja ja paikallisten työmarkkinoiden tarpeisiin sopivia palveluja.

TE24- uudistuksella on yhteys myös kotouttamisen edistämisen kokonaisuudistukseen (HE 208/2022). Uudistettu kotoutumislaki (681/2023) tulee voimaan 1.1.2025 yhtä aikaa TE-palvelujen uudistuksen kanssa. Näillä sekä hyvinvointialueita ja sosiaali- ja terveydenhuoltoa koskevilla uudistuksilla kaikkienensa on vaikutuksia mm. kotoutumisen edistämisen viranomaisvastuisiin. Samassa yhteydessä KEHA-keskuksen tehtäviä uudistetaan siten, että KEHA-keskus jatkossa palvelee kuntia työvoima- ja kotouttamispalvelujen tuottamisessa. Näistä kolmesta mittavasta uudistuksesta käytetään myös nimityksiä TE24-, KOTO24- ja KEHA24-uudistus.

TE-palveluiden järjestäminen kunnallisena palveluna

Kunta voi järjestää työvoimapalvelut itsenäisesti, jos kunnan työvoiman määrä on vähintään 20 000. Muutoin kuntien tulee muodostaa palveluiden järjestämiseksi työllisyysalue, jonka työvoiman määrä on vähintään 20 000 henkilöä. Lisäksi alueen tulisi olla maantieteellisesti yhtenäinen ja työmarkkinoiden kannalta toimiva.

Kuntien on sovittava yhteistoiminta-alueiden muodostamisesta ja ilmoitettava siitä työ- ja elinkeinoministeriölle lokakuun 2023 loppuun mennessä. Valtioneuvosto voi tietyin laissa määritellyin perustein myöntää järjestämisvastuun työllisyysalueelle, jonka työvoimapohja on alle 20 000 henkilöä. Poikkeuslupa edellyttää, ettei palveluiden saatavuus alueella vaarannu.

Työllisyysalueen kuntien yhteistoiminnassa on kysymys kuntien lakisääteisestä yhteistoiminnasta. Työllisyysalueen kuntien tulee siirtää

järjestämisvastuu kuntalain 8 §:n mukaan joko vastuukunnalle tai kuntayhtymälle. Työllisyysalueen muodostavien kuntien tulee sopia kuntalain 51 §:ssä tarkoitetulla tavalla tehtävän antamisesta vastuukunnan hoidettavaksi.

Kuntalain 8 §:n mukaan kunta vastaa tehtäviensä rahoituksesta, vaikka järjestämisvastuu on siirretty toiselle kunnalle tai kuntayhtymälle. Työllisyysalueen muodostavien kuntien tulee sopia keskenään tehtävän hoitamisesta aiheutuvien kustannusten jaosta.

TE-palveluiden järjestäminen Tunturi-Lapin ja Pellon kunnissa

Kittilän kunta on selvittänyt eri vaihtoehtoja, joita kunnalla olisi tilanteessa, jossa työllisyysalueen järjestämisvastuu siirtyy kunnalle vuoden 2025 alusta. Esiselvitystyötä on tehty Kittilän kunnan koordinoimana Enontekiön, Kolarin, Muonion ja Pellon kuntien kanssa sekä yhteistyökokouksissa Lapin liiton, Lapin TE-toimiston, Lapin ELY-keskuksen sekä Lapin muiden kuntien kanssa. Myös Kuntaliittoa on konsultoitu TE-palveluiden järjestämisen suunnittelussa. Valmistelun aikana on perehdytty myös muutaman eteläisessä Suomessa sijaitsevan kunnan poikkeuslupahakemukseen ja järjestämissuunnitelmiin. Myös Koulutus kuntayhtymä Lappia on käynyt esittelemässä Kittilässä omaa vaihtoehtoaan TE-palveluiden järjestämiseksi, mutta Lappian mallin tilalle Meri-Lapin alueella on sitemmin tullut esitys Kemin, Keminmaan, Simon, Tervolan, Tornion ja Ylitornion työllisyysalueesta. Viimeisimpänä Kittilä, Enontekiö, Kolari, Muonio ja Pello ovat tehneet esiselvitystyötä yhteisen Tunturi-Lapin ja Pellon työllisyysalueen osalta.

Koska Kittilän kunnalla ei ole työvoimapalveluiden järjestämisestä säädetyn lain (380/2023) nojalla mahdollisuutta järjestää työvoima- ja siihen liittyviä yrityspalveluita itsenäisesti, Kittilän on muodostettava naapurikunnan tai -kuntien kanssa yhteinen työllisyysalue.

Lapin läänin alueella vain Rovaniemen kaupungilla on työvoimapalveluiden järjestämisestä säädetyn lain (380/2023) nojalla mahdollisuus järjestää työvoima- ja yrityspalvelut itsenäisesti asukkailleen. Rovaniemi on ottamassa mukaan työllisyysalueeseen myös Ranuan kunnan. Koska muut Kittilän lähialueen kunnat ja kaupungit eivät lain nojalla voi itsenäisesti järjestää TE-palveluja, kuntien yhteistyönä on tarkasteltu yhtenä toteutusmahdollisuutena muodostaa Tunturi-Lapin ja Pellon kuntien yhteinen työllisyysalue.

Tunturi-Lapin kunnat ovat tehneet periaatepäätökset yhteisen työllisyysalueen muodostamisesta ja siihen liittyvästä valmistelutyöstä on sovittu kevään ja kesän 2023 aikana. Kunnat ovat käsitelleet asiaa kunnanhallituksissaan seuraavasti: Muonion KH 12.6.2023 § 189, Enontekiön KH 16.5.2023 § 133, Kolari 28.3.2023 § 72 ja Pello 20.6.2023 § 155. Kittilässä asiaa on käsitelty KH 28.3.2023 § 127 ja KH 20.6.2023 § 258.

Kittilän kunnan esitys työvoimapalveluiden järjestämisestä Tunturi-Lapin ja Pellon alueella

Kuntien yhteistoiminta perustuu sopimukseen. Tunturi-Lapin ja Pellon kuntien välinen sopimus on kuntalain 52 §:n mukainen sopimus kuntien yhteisestä toimielimestä, ja se koskee työvoimapalveluiden järjestämisestä annetussa laissa (380/2023) säädettyjen työvoimapalveluiden järjestämisvastuuta. Sopimuksella osapuolet muodostavat työvoimapalveluiden järjestämisen yhteistoiminta-alueen (työllisyysalue).

Sopimuksen mukaisia tehtäviä hoitaessaan Kittilän kunta toimii kuntalain (410/2015) 51 §:n mukaisena vastuukuntana.

Sopimus sisältää määräykset Tunturi-Lapin ja Pellon työllisyysalueen yhteisestä työllisyyspalvelualueen toimielimestä TE-tehtävien hoitamiseen liittyen.

Sopimuksen mukaan työllisyysjaoston päätöksen mukaisesti muille sopijakunnille voidaan siirtää viranomaiselle kuuluvaa toimivaltaa kuntalain 54 § mukaisesti. Päättyessään toimivallan siirtämisestä jaosto huomio kuntien tasapuoliset mahdollisuudet toimivallan saamiseksi. Järjestely olisi muille kunnille vapaaehtoinen.

Kittilän kunta lähettää liitteenä olevan yhteistoimintasopimuksen sisältäen määräykset työllisyysalueen yhteisestä toimielimestä TE-tehtävien hoitamiseen, TE-palveluiden järjestämissuunnitelman sekä perustelumuistion TE-palveluiden kustannustenjaoksi Tunturi-Lapin (Enontekiö, Kolari ja Muonio) ja Pellon kunnille käsiteltäväksi.

Poikkeuslupahakemus Tunturi-Lapin ja Pellon työllisyysalueen muodostamiseksi ja hakemuksen perustelut

Lain työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien voimaantulosta (383/2023) 4 §:n mukaan

Poiketen siitä, mitä työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 12 §:ssä säädetään, valtioneuvosto voi antaa työllisyysalueelle luvan järjestää työvoimapalveluita, kun työllisyysalueen työvoiman määrä alittaa 20 000 henkilöä. Poikkeaminen on mahdollista, jos vähintään yksi seuraavista edellytyksistä täyttyy:

1) työvoimapalvelujen järjestämisen edellyttämän toiminnallisen kokonaisuuden muodostaminen ei saaristoisuuden tai pitkien etäisyyksien vuoksi ole muutoin tarkoituksenmukaista;

2) se on tarpeen suomen- tai ruotsinkielisten asukkaiden kielellisten oikeuksien turvaamiseksi;

3) se on tarpeen saamelaisten kieltä ja kulttuuria koskevien oikeuksien turvaamiseksi;

4) työllisyysalueen muodostaminen edellyttäisi useamman Tilastokeskuksen tilastollisen luokituksen perustuvan työssäkäyntialueen yhdistämistä; tai

5) poikkeusluvan myöntäminen on alueelliset, palvelujen järjestämistä koskevat ratkaisut, palvelujen tarve, palvelujen kustannukset sekä muut palvelujen järjestämiseen liittyvät tekijät huomioon ottaen muusta erityisestä syystä perusteltua, jos työvoimapalvelujen järjestämiseksi on tehty sopimus tai päätös sekä työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 15 §:n 4 momentissa tarkoitettu suunnitelma, joka turvaa riittävän palvelutason.

Poikkeuslupa edellyttää lisäksi, että kunta tai työllisyysalueen muodostavat kunnat osoittavat riittävät taloudelliset ja henkilöstöresurssit työvoimapalvelujen järjestämiseksi eikä alueen sekä muun työllisyysalueen palvelutaso poikkeuksen seurauksena merkittävästi heikkene.

Työllisyysalueen on tehtävä hakemus valtioneuvostolle 3 §:n 1 momentissa tarkoitettussa määräajassa. Hakemukseen on liitettävä

työvoimapalveluiden järjestämisestä annetun lain 15 §:n 4 momentissa tarkoitettu suunnitelma työvoimapalveluiden järjestämisestä ja selvitykset vähintään yhden 1 momentin 1–5 kohdassa tarkoitetun edellytyksen täyttymisestä.

Kittilän kunta esittää, että nyt käsiteltävänä olevalla yhteistoimintasopimuksella osapuolet Enontekiö, Kittilä, Kolari, Muonio ja Pello muodostavat työvoimapalveluiden järjestämisen yhteistoiminta-alueen (työllisyysalue) työvoimapalveluiden järjestämislain 4 §:ssä tarkoitetuilla poikkeuslupaperusteilla. Sopimuksen mukaisia tehtäviä hoitaessaan Kittilän kunta toimii kuntalain (410/2015) 51 §:n mukaisena vastuukuntana. Liitteenä esitettävällä sopimuksella osapuolet sopivat yhteisestä toimielimestä TE-tehtävien hoitamiseen liittyen.

Em. lainkohdassa mainittujen poikkeuslupaperusteiden lisäksi hakemuksessa viitataan siihen, että Tunturi-Lapin ja Pellon kuntien yhteisenä tahtotilana on, että

- asiakkaiden palveluprosessit muotoillaan kuntaekosysteemiä hyödyntäen palvelukokonaisuuden aidon vaikuttavuuden mahdollistamiseksi,
- pienennetään työttömyysturvasta aiheutuvia kustannuksia ennakoinnilla toimilla,
- edistetään työllisyyttä ja vaikutetaan työttömyyden ennaltaehkäisyyn,
- lähennetään työllisyyspalveluita sekä kuntien elinkeino-, yritys- ja osaamispalveluita työmarkkinoiden kohtaantoon vaikuttamiseksi,
- ennakoidaan osaamistarpeita alueen elinkeinoelämän kehityksen mukaan ja kehitetään tehokkaita toimintamalleja työnantajien työvoimatarpeiden täyttämiseksi,
- saadaan alueen työvoima nykyistä laajemmin töihin tehostamalla työnvälitystä ja tukemalla yrityksiä osatyökykyisten ja vieraskielisten työllistämiseksi sekä
- rakennetaan pidempään työttömänä olleille tarkoituksenmukainen polku kohti työtä tai oikean palvelun piiriin, mikäli asiakas ei ole työkykyinen.

Poikkeuslupahakemuksessa tuodaan esille alueen ketteryyttä ja nopeaa reagointikykyä muutos- ja osaamistarpeisiin.

Liitteet

1. Tunturi-Lapin ja Pellon työllisyysalueen yhteistoimintasopimusluonnos
2. Tunturi-Lapin ja Pellon työllisyysalueen TE-palveluiden järjestämissuunnitelmaluonnos
3. Perustelumistioluonnos TE-palveluiden alustavaksi kustannustenjaoksi
4. Poikkeuslupahakemus valtioneuvostolle

Liitteenä esitettävä TE-palveluiden järjestämissuunnitelma on TE24-valmistelua koskeva strategisen tason palvelusuunnitelma.

Järjestämissuunnitelma sisältää muun muassa:

- TE-palveluiden yhteensovittamisen elinvoimakokonaisuuteen, kototehtäviin sekä palvelukokonaisuuksien määrittelyn
- Alustavan suunnitelman / periaatteet palveluiden tuotantotavoista ja organisoinnista sekä palvelurakenteesta (palvelupisteet)

Liitteenä esitettävän perustelumistion tarkoituksena on perustella, täydentää ja selkiyttää TE-palveluiden rahoitusta ja kustannustenjakoa siten kuin näistä on sovittu sopimuksessa TE-tehtävien hoitamisesta. Perustelumistio ja poikkeuslupahakemus täydennetään esityslistan liitteiksi ennen kokousta.

Päätösehdotus

Kunnanhallitus esittää kunnanvaltuustolle, että se päättää hyväksyä Kittilän kunnan osalta liitteenä olevan sopimuksen yhteisen työllisyysalueen muodostamisesta Tunturi-Lapin (Enontekiö, Kolarin ja Muonio) ja Pellon kunnan kanssa. Sopimuksen liitteenä on perustelumuihistio, joka sisältää kuvauksen työllisyysalueen kuntien välisestä kustannustenjaosta.

Kunnanhallitus esittää kunnanvaltuustolle, että valtuusto päättää hakea poikkeuslupaa valtioneuvostolta TE-palveluiden järjestämiseksi ja että TE-palveluihin liittyvät viranomaistehtävät siirretään Tunturi-Lapin ja Pellon työllisyysalueelle näiden kuntien osalta. Poikkeuslupahakemus sisältää kuvauksen TE-palveluiden organisoinnista alueen kunnissa sekä organisoitumisen kuntalain 51 §:ssä tarkoitetulla vastuukuntamallilla Kittilän toimiessa vastuukuntana. Tarkemmat poikkeuslupahakemuksen perustelut on kirjattu poikkeuslupahakemukseen.

Kunnanhallitus valtuuttaa kunnanjohtajan ja hallintojohtajan tekemään yhteistoimintasopimukseen, järjestämissuunnitelmaan, perustelumuihistioon sekä poikkeuslupahakemukseen tekniset muutokset sekä tarvittavat sisällölliset tarkennukset valtuuston kokoukseen 23.10.2023 mennessä.

Kunnanhallitus päättää lähettää Tunturi-Lapin ja Pellon työllisyysaluetta koskevan yhteistoimintasopimuksen, perustelumuihistion, järjestämissuunnitelman sekä poikkeuslupahakemuksen, joista Kittilän kunnanvaltuusto tekee päätöksen kokouksessaan 23.10.2023, käsiteltäväksi Enontekiön, Muonion, Kolarin ja Pellon kuntiin.

Päätös

Esitys hyväksyttiin.